

Nikola Vranješ – Ivan Seletković

KARIZMATSKI POKRET: IDENTITET, IZVORIŠTA I PRETPOSTAVKE DJELOVANJA¹

Izv. prof. dr. sc. Nikola Vranješ

Teologija u Rijeci –

Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Zagrebu Ivan Seletković, mag. theol.

Teologija u Rijeci –

Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Zagrebu

UDK: 25[231.3+242+243+245+248.143+260.2][262.2]

[269.3+269.8](497.5) [0.000.282:0.000.289]

Pregledni članak Primitljeno: 25. lipnja 2019.

Katolički karizmatički pokret ili Pokret obnove u Duhu Svetom danas je vrlo razvijen i, osobito među mladim vjernicima, popularan oblik okupljanja radi zajedničkog ostvarivanja određenih segmenata duhovnog života. Katolička Crkva se prema ovom obliku okupljanja i djelovanja u posljednjim desetljećima često određivala, ali i korigirala i usmjeravala njegova očitovanja i načine djelovanja. Danas je to pokret općenito prihvaćen i podržan. No, kao i svaki drugi oblik okupljanja s ciljem duhovno-vjerskog rasta i napretka osoba i zajednica, ni ovaj oblik nije pošteđen različitih opasnosti i zastranjenja. Stoga je za pastoralno djelovanje izuzetno važno na teološko-pastoralni prosudbeni način odrediti i prepoznati vlastitosti i izvorišta ovog pokreta danas. Upravo je to cilj ovog rada. Te vlastitosti i ta izvorišta sagledavaju se na temelju povijesnih oznaka te posebno na temelju odrednica učiteljstva Crkve. K tomu, ovo je sagledavanje obogaćeno i teološkim priložima nekih istaknutijih teologa.

Ključne riječi: Katolički karizmatički pokret, Crkva, pastoral, karizma, zajednica, župa.

Uvod

Tema ovog rada prilično je široka i opsežna. U naslovu istaknute označnice mogle bi, svaka za sebe, predstavljati posebne teme za dublju i opširniju obradu. No pokazuje se vrijednim i korisnim i na ovako sažet način pokušati sagledati posebnosti Katoličkog karizmatičkog pokreta (KKP) u odnosu na pastoralno djelovanje Crkve danas, budući da je riječ o gibanju koje je izuzetno uočljivo,

1 Ovaj članak nastao je na temelju prerađena teksta diplomskog rada studenta Ivana Seletkovića na Teologiji u Rijeci – područnom studiju Katoličkog bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.

osobito u određenim crkvenim ambijentima, te koje ima prilično bogatu perspektivu djelovanja, osobito među mladim vjernicima.

Kršćanstvo je tijekom povijesti uvijek bilo obogaćivano raznim pokretima. Vjernik je biće iskustva te je putem Crkve i u Crkvi uvijek nastojao pronalaziti ono izvorno iskustvo koje će ga usmjeriti k autentičnijem življenju poziva na svetost koji je primio na krštenju. U novije vrijeme buđenje pokreta posebno je istaknuto upravo među vjernicima laicima. To pokazuje kako čovjek postmoderne nije čovjek kojega duhovno ne zanima već suprotno, on je onaj koji gladije za Bogom više nego ikada. Sve oko njega kao da je označeno otklanjanjem Boga kako bi on, na neki način, sebe stavio na mjesto Boga. U tome on ne pronalazi dugoročno zadovoljstvo te se okreće traganjem za ispunjenjem prvotne čežnje koja je u njemu, da se prizna stvorenjem i da svoj potpuni identitet otkrije upravo u Stvoritelju. Jedan je od takvih rezultata čovjekova traganja i jedan od najraširenijih pokreta u Crkvi – karizmatički pokret. On čovjeku nudi iskustvo te ga mnogi pronalaze i shvaćaju kao iskustvo živoga Boga koji je prisutan u svome narodu. Važno je prikazati doprinose i opasnosti spomenutog pokreta za čovjeka i njegov duhovno-vjerski život, ali i prikazati njegove opasnosti i doprinose u pastoralu Crkve danas, što je upravo ovdje poseban cilj. U tome pogledu ovdje se najprije pokazuju povijesni pregled nastanka i razvitka karizmatičkog pokreta. Uz to, istaknuta su njegova bitna obilježja s naglaskom na karizme i shvaćanje pokreta unutar dokumenta Kongregacije za nauk vjere *Iuvenescit Ecclesia*. Nakon toga istaknuta su i neka teološka određenja u odnosu na KKP sa strane nekih poznatijih teologa.

1. Povijesni pregled razvitka karizmatičkog pokreta u Katoličkoj Crkvi

Iako se o različitim karizmatičkim dimenzijama Crkve čita već u biblijskim tekstovima, sami počeci ponovnog buđenja pokreta neki vide još u drugome stoljeću, u pokretu montanizma koji se slomio zbog napetosti između hijerarhijskog i karizmatičkog shvaćanja Crkve.² Baština karizmatičkog pokreta prelazi u monaštvo, no ne u onom smislu kako je do tada bilo shvaćeno. Uz poneke pokušaje ponovnog zaživljavanja karizmatičke dimenzije, u strogom smislu tumačenja istoga pojma, to nije pronašlo značajnijeg uspjeha. No u drugoj polovici dvadesetog stoljeća, a osobito nakon Drugog vatikanskog sabora, klima u Crkvi postaje bitno prijemljivija u odnosu na ovakve stvarnosti.

2 Usp. Tomislav IVANČIĆ, Shvaćanje Duha Svetoga u karizmatičkom pokretu, u: *Duh Sveti – počelo kršćanskog života i djelovanja*, Nikola HOHNJEC (ur.), Zagreb, 1999., 68.

Pokreti su uvijek novi odgovor Duha Svetoga na promjenjive situacije u kojima živi i djeluje Crkva.³ Pokret označava udruživanje u kojemu veliku ulogu ima produbljeno osobno duhovno iskustvo i osobit osjećaj zajedništva. Uglavnom se, pritom, radi o suvremenim crkvenim pokretima među kojima se razlikuju: pokretni vjernika laika – koji oblikuju samo laici; bitno duhovni – koji obuhvaćaju različite skupine vjernika koji žele produbiti unutarnji život i, na koncu, crkveni pokreti – koji nastoje, pod općom i zajedničkom karizmom, ujediniti vjernike iz različitih redova. Crkveni pokreti nisu osobni milosni darovi nego prije svega zajednički oblik života. Oni su stvarnost opće Crkve i na nju su usmjereni.⁴ Ovo razlikovanje ne želi umanjiti npr. duhovne ili crkvene označnice u bilo kojoj od triju spomenutih kategorija već samo istaknuti pretežitu karakteristiku pojedine.

Tijekom povijesti Crkva je često bila oživljavana raznim pokretima, buđenjima, odnosno odgovorima u konkretnim vremenima. Čovjek u svakome vremenu čezne, on je tragač. Traga za smislom, ispunjenjem, onime što ga nadilazi. Upravo su gibanja i pokreti unutar Crkve često vodili takvog čovjeka u njegovim traganjima prema onome što bi ta njegova traganja i čežnje konačno ispunilo. Papa Ivan Pavao II. isticao je da su novi pokreti usmjereni prema obnovi cijele osobe; da je čovjek prvi subjekt svake društvene i povijesne promjene, ali kako bi mogao izvršiti tu ulogu, mora se sam obnoviti u Kristu.⁵

Pored čisto teoloških, važno je istaknuti i neka određenja ovakvih stvarnosti sa strane nekih drugih relevantnih znanosti. Tako „sociologija religije uzroke pojava novih religijskih pokreta, suvremenih eklezijalnih pokreta i karizmatičkih gibanja u Crkvi upravo vidi u novovjekovnim procesima sekularizacije, ne samo suvremenog svijeta nego i tradicionalnih religijskih institucija. Stoga se, poglavito mladi ljudi u svojim neutaženim iskonskim traganjima za osobnim vjerničkim iskustvom i novim duhovnim sadržajima, okreću novim religijskim buđenjima, religijskim pokretima i/ili karizmatičkim zajednicama, tražeći u njima osobno religijsko iskustvo i utaženje svoje iskonske duhovne žeđi... U globalnom gubljenju smisla, nakon razočaranja svjetovnim (...) dolazi do intenzivnog i neutaživog traženja osobnog, neposrednog doživljaja svetoga.“⁶ Upravo ovakav doživljaj svetoga, koji biva osoban, neposredan i iskustven, nudi KKP. Čovjek postmoderne čovjek je iskustva, osjećaja, čovjek konkret-

3 Usp. Ante ČOVO, Novi religiozni pokreti. Teološko-pastoralno promišljanje, u: *Služba Božja*, 47 (2007.), 1, 43.

4 Usp. Alojzije ČONDIĆ, Pastoral crkvenih pokreta u pastoralu župne zajednice, u: *Bogoslovska smotra*, 78 (2008.), 2, 439-440.

5 Usp. IVAN PAVAO II., *Prijeći prag nade*, Zagreb, 2009., 184.

6 Stipe TADIĆ, Sociokulturni i društveno-povijesni uvjeti i suvremena karizmatička religioznost, u: *Nova prisutnost*, 5 (2007.), 3, 374-376.

noga. Tražeći smisao, traži ispunjenje duboke nutarnje čežnje osjetiti iskustvo Boga, a ne samo spoznavati ga. Ono što nudi svijet, ono je što dolazi čovjeku ususret i opravdava određene njegove želje često ga postavljajući na mjesto Boga kako bi mogao činiti što želi. U takvom svijetu on ne nalazi ispunjenje jer ono konkretno ne dopire do njegove dubine koja često biva ispunjena svjetlucavim lažima svijeta koji nameće iskustvo bez istinske dubinske i cjelovite duhovne dimenzije. Karizmatički pokret kao odgovor na takvu situaciju koja je pogodila postmodernu biva izvrsna prilika pružiti vjerniku iskustvo Svetoga, kako bi zatečen tim iskustvom bio autentično usmjeren u svome vjerničkom življenju. Karizmatički pokret tako je samo jedan poticaj koji bi vjernika trebao naučiti živjeti na način svakodnevna 'natapanja' rosom milosti, a ne tek življenja pojedinih snažnijih trenutaka iskustva.

Suvremenim karizmatičkim pokretom unutar Katoličke Crkve nazivamo gibanje nastalo u posljednjoj trećini 20. stoljeća. KKP je nastao u Sjevernoj Americi 1966. na katoličkom sveučilištu Duquesne u Pittsburgu u Pennsylvaniji. Dvojica profesora laika, nakon upoznavanja s određenom protestantskom pentekostalnom literaturom, odlučili su posjetiti njihov molitveni sastanak na kojem su doživjeli iskustvo koje su shvaćali kao 'izljev Duha Svetoga.' Ono što su doživjeli, priopćili su profesorima i studentima na sveučilištu. Godine 1967. jednako iskustvo doživjeli su i spomenuti profesori i studenti, a zatim ga doživljavaju i na sveučilištu Notre Dame u Indiani. Ovo se iskustvo sve više širilo na različitim mjestima, polazeći od SAD-a, preko Kanade, do ostalih država engleskog govornog područja. Pokret je u Europu došao 1972. godine te se proširio na cijeli svijet. U Italiji prvu karizmatičku zajednicu uveo je kanadski misionar o. Valerien Gaudet, koji je iskustvo sa sveučilišta Notre Dame želio posvjedočiti i ostatku svijeta. Karizmatička zajednica koju je osnovao u Rimu bila je višejezična i ekumenska te se poslije podijelila na zasebne zajednice. Godine 1975. održan je međunarodni kongres Katoličke karizmatičke obnove u Rimu koji je dao velik zamah u širenju pokreta. Kako se pokret širio, osnovan je ured ICCRS (*International Catholic Charismatic Renewal Services*) koji povezuje katoličku karizmatičku obnovu u svim nacijama svijeta u kojima postoji. Ovaj ured, mogli bismo reći i organizacija, nadgleda te pomaže rast i razvitak karizmatičkog pokreta u Katoličkoj Crkvi.⁷

7 Ured ICCRS više ne djeluje kao takav pod tim imenom već od blagdana Duhova 2019. godine djeluje pod nazivom CHARIS (*Catholic Charismatic Renewal International Service*). Radi se o organizaciji, s pontifikalnim pravom i novim statutom, koja okuplja dvije prethodno postojeće papinske organizacije u karizmatičkoj obnovi Crkve – ICCRS (*Međunarodna služba katoličke karizmatičke obnove*) i Katoličko bratstvo. CHARIS je nadležan za sva pitanja katoličkih karizmatičkih duhovnih izričaja u svijetu.

Temeljni događaj kojemu se pridruživalo sve više ljudi najprije se nazivao „krštenje Duhom Svetim,“ zatim „izljev Duha Svetoga“ ili pak „ispunjenje Duhom Svetim.“ Kasnije se u pokretu spomenuto iskustvo najradije nazivalo „iskustvom Duha Svetoga.“ Ono rezultira obraćenjem koje često iz temelja mijenja život čovjeka koji ga doživi te čovjek biva bitno usmjeren prema Bogu.⁸ Oni koji su doživjeli spomenuto iskustvo često se nazivaju ‘karizmaticima,’ i to upravo zbog iskustva nezasluzenih darova Duha Svetoga. KKP se širio preko različitih laičkih udruženja i skupova, seminara i duhovnih obnova. Upravo o njihovoj ulozi i mjestu u Crkvi i svijetu govore dokumenti Drugog vatikanskog koncila. Naročito se to može uvidjeti u dogmatskoj konstituciji o Crkvi *Lumen Gentium* i u dekretu o apostolatu laika *Apostolicam actuositatem* te brojnim drugim dokumentima nakon Koncila. Svi oni govore upravo o uključenosti laika u život i izgradnju Crkve.

Biskupska konferencija SAD-a 1969. godine objavila je dokument koji je istaknuo pozitivne aspekte samoga pokreta, ali i određene opasnosti koje treba uzeti u obzir, s obzirom na koje je najvažnije da religiozni doživljaj ne smije zamijeniti vjerski nauk. Nakon toga 1974. godine teološka komisija engleskog episkopata dala je također odobravajući izvještaj. Odobravanja je pokret dobio od brojnih biskupskih konferencija te pojedinih biskupa. Njemački biskupi zauzeli su se za to da se pokret praktično uključi u Crkvu te su odredili da se u svakoj biskupiji izabere po jedan svećenik i vjernik laik kao predstavnici molitvenih skupina, a da se na razini biskupske konferencije Njemačke oblikuje koordinacijski tim koji bi upravljao pokretom u Njemačkoj.

Otkad je pokret započeo, odobrenje i blagoslov dobio je i od svih papa od tada. Prvi koji je odobrio ovaj pokret bio je papa Pavao VI. na blagdan Duhova 1975. godine, ističući kako pripadnici karizmatičkog pokreta teže za autentičnom katoličkom obnovom u Duhu Svetomu. Ondje je istaknuo tri temeljna kriterija za razlikovanje darova, a to su: vjernost nauku Crkve, težnja za darovima na izgradnju zajednice i ljubav. Kako bi izbjegli zablude, pripadnici pokreta trebaju biti u zajedništvu sa svojim pastirima. On je na osobit način ovaj pokret povjerio najprije kardinalu Suenensu, kojega su kasnije naslijedili i drugi. Kardinal Suenens posebno se angažirao oko izdavanja dokumenta *Mechelna* (Malinski dokumenti) koji naglašava trinitarnu i ekleziološku bazu KKP-a te dotiče praktična pitanja i određene opasnosti. Pod ‘Malinskim dokumentima’ podrazumijevaju se teološko-pastoralne smjernice pokreta. Radi se o nizu dokumenata koji su nastali inicijativom kardinala Suenensa, kojega je papa Pavao VI. delegirao za episkopalnog savjetnika Karizmatičke obnove.

8 Usp. Tomislav IVANČIĆ, Shvaćanje Duha Svetoga u karizmatičkom pokretu, 68-69.

Suenens je osnovao međunarodnu studijsku skupinu koja je djelovala od 21. do 26. svibnja 1974. godine. U njoj su radili vrsni teolozi: Rene Laurentin, Joseph Ratzinger, Walter Kasper, Yves Congar i drugi. Cilj rada skupine bio je sastavljanje jednog službenog dokumenta za karizmatičke zajednice koji još i danas tvore neku vrstu doktrinarne povelje za pokret. Konačni tekst dijeli se u šest poglavlja koja obuhvaćaju sve bitne teme pokreta. Zadnji dokument objavljen je 1988. godine.⁹

Pokret je blagoslovio i papa Ivan Pavao II. On je potvrdio stav Pavla VI. koji u pokretu vidi šansu za obnovu Crkve i svijeta. Benedikt XVI. u ovom pokretu vidi novo vrijeme Duhova u Crkvi. Papa Franjo također je u više navrata odobravajuće govorio o pokretu, više se puta susretao s pripadnicima pokreta te čak preporučio da se seminari obnove u Duhu održavaju u župama, školama, sjemeništim. Od 31. svibnja do 4. lipnja 2017. u Rimu se obilježavala 50. godišnjica postojanja Karizmatičke obnove u Duhu Svetome. Papa Franjo tom je prigodom okupljene karizmatičke hrabrio u njihovu radu, potičući na zajedničko djelovanje katoličkih i pentekostalnih pripadnika Obnove. Papa je također govorio o tome što je krštenje u Duhu Svetome i zašto ga trebaju primiti svi članovi Crkve, koja su četiri temelja Obnove, a na kraju je, molitvom, zazvao Duha Svetoga.¹⁰

U Hrvatskoj karizmatički pokret najprije je vjernicima bio poznat po velikim karizmatičkim susretima i seminarima stranih karizmatička kao što su Robert DeGrandis, Rufus Pereira, James Manjackal i ostali. Od hrvatskih predstavnika ovakvog tipa djelovanja istaknuli su se: fra Zvezdan Linić, fra Ivo Pavić, fra Dragan Smiljan Kožul, Dražen Radigović, Josip Lončar i ostali. Dakle, u početcima ovaj je pokret u Hrvatskoj bio vezan isključivo za određene karizmatičke vođe koji su organizirali određene duhovne obnove, seminare i susrete koje su posjećivali brojni vjernici. Kasnije se pokret počeo više prakticirati preko karizmatičkih molitvenih zajednica i skupina, što je uvelike „pročistilo“ karizmatički pokret u Hrvatskoj od senzacionalizama i devijacija koji su u početcima bili prisutni. Tako su vođe pokreta u Hrvatskoj osnovali udrugu ‘Obnova u Duhu Svetomu’ koja ima za cilj koordinirati karizmatičke zajednice i skupine te općenito usmjeravati karizmatički pokret u Hrvatskoj. Obnova u Duhu Svetomu Zagrebačke nadbiskupije svojim organiziranim radom započinje 2002. godine. Formirana je koordinacija koju su činili duhovnici i voditelji molitvenih zajednica. Godine 2004. Obnova u Duhu registrirana je u Uredu za pokrete

⁹ Usp. http://www.obnovauduhu.com/povijest_obnove.php (20. 3. 2019.).

¹⁰ Usp. <https://book.hr/prigodom-zlatnog-jubileja-karizmatičke-obnove-papa-ohrabrio-karizmatičke-u-njihovu-djelovanju-papa-franjo-karizmatičke-držite-seminare-obnove-u-duhu-u-svojim-župama-u-svojim-sjem/> (21. 3. 2019.).

i udruge Zagrebačke nadbiskupije. Sama je udruga 2008. godine izdala svoj statut. U Zagrebačkoj nadbiskupiji djeluje sedamnaest molitvenih zajednica s oko petstotinjak članova i osam duhovnika. Svake se godine za nove članove organizira „Seminar novoga života u Duhu.“ Radi se o jednodnevnim susretima koji vjernicima nude temeljnu katehezu o petnaestak velikih tema katoličke vjere. Nakon završenog seminara svaka osoba moli molitvu za novi ‘izljev’ Duha Svetoga koji obnavlja njezin sakramentalni život i tako postaje aktivnim članom molitvene zajednice.¹¹ Obnova u Duhu jednom godišnje također organizira veliki susret za članove svih karizmatičkih molitvenih zajednica na hrvatskom govornom području, ali i šire. Susreti su najčešće formativna tipa.

2. Bitna obilježja karizmatičkog pokreta

Ciljevi karizmatičkog pokreta općenito se prepoznaju najprije u nastojanju oko obraćenja, spasenja i posvećenja ljudi te njihova ujedinjenja u djelotvornu zajednicu Božjega naroda. KKP naglašava da se uloga Duha Svetoga nije promijenila od prvih stoljeća kršćanstva. Iskustva koja se ističu vide se u svjetlu onih iz prve Crkve. I danas se, prema KKP-u, može iskusiti izljev, snaga i darovi Duha Svetoga na sličan način kako su ga iskusili i prvi kršćani.

Unutar KKP-a neće se pronaći izričit nauk o Duhu Svetom razrađen u smislu traktata pneumatologije, budući da se pokret ne bavi toliko teorijom koliko praksom. Početak pokreta bitno je obilježen onim što pripadnici pokreta nazivaju ‘iskustvom Duha Svetoga’, a ne samim naukom o Duhu Svetome. Shvaćanje Duha u ovom pokretu biva stoga obilježeno doživljenim iskustvom te tumačenjem karizmi kojima pokret pridaje veliku važnost.

Uz iskustvo Duha Svetoga, vrlo su važna značajka pokreta upravo istaknuta iskustva karizmi za koje sudionici pokreta vjeruju da su to one o kojima je riječ u Novome zavjetu. Mnogostruka su tumačenja karizmi pa će tako neki reći da one mogu biti izvanredne sposobnosti dok će neki u njima vidjeti sasvim normalna nadahnuća za služenje u svakodnevnom životu. Najistaknutije su karizme dar jezika, dar proroštva, spoznanja, čudesa i liječenja. Često se na susretima javljaju različiti fenomeni od kojih je najpoznatiji „počivanje u Duhu Svetomu“ koje pripadnici pokreta tumače kao snažan izljev Duha zbog kojega osoba klone te biva izgledom slična onesviještenoj osobi, no potpuno svjesna svoga stanja i svega što se oko nje događa.

Karizma, prema shvaćanju članova pokreta, nije nikako samo osobina ili „privilegij“ samo nekih članova već dar svakom vjerniku koji osobno prihvati i

11 Usp. http://www.obnovauduhu.com/Obnova_u_Duhu_Svetomu_u_zagrebackoj_nadbiskupiji.php (20. 3. 2019.).

vjerodostojno živi svoju vjeru.¹² Kada *Lumen Gentium* govori o karizmama, jasno pravi razliku između hijerarhijskih i karizmatičkih darova, što znači da Duh ne oživljava Crkvu samo hijerarhijom već i karizmama koje su konstitutivne za njezin život. Ove dvije vrste darova trebaju se međusobno nadopunjavati te između njih ne bi trebao postojati sukob i proturječnost. Karizme se ne mogu promatrati neovisno o drugim službama, moraju biti eklezijalne; dakle, u relaciji prema hijerarhiji i svim ostalim darovima Duha Svetoga.¹³ Njih Koncil gleda kao posebne milosti koje osposobljavaju vjernika i pomažu mu kako bi izgrađivao sveopću Crkvu. Upravo u tome članovi KKP-a vide svoje poslanje: korištenjem tih karizmi pomagati drugima te na taj način služiti Crkvi. Crkva naglašava kako te posebne darove pastiri trebaju prosuđivati i provjeravati.

Molitveni susreti redovito uključuju molitvu slavljenja koja se najčešće događa u pjesmi, molitvi za nutarnje ozdravljenje, predanju svoga života Isusu, molitvi za „izljev Duha Svetoga“ i njegovih karizmi. Sve ovo najčešće je prokano meditacijom te s puno pjesme i klicanja. Također su karakteristične za njih i molitvene geste kao što su podizanje ruku, raširene ruke (koje opisuju kao „stav primanja“), sklopljene ruke ili ruke postavljene na prsa, klečanje, klanjanje, prostracija itd. Najčešće su molitve spontane, naravne, slobodno formulirane i bez propisanih obrazaca. Pripadnici karizmatičkog pokreta smatraju da su življenjem ovog iskustva okusili dio onog duhovnog života kakav je živjela prva Crkva, u smislu otvorenosti djelovanju Duha Svetoga u svakodnevnom životu. Oni vjeruju da se događaji i iskustva prve Crkve mogu i danas doživjeti molitvom, činima vjere te osobnim i zajedničarskim vjerničkim doživljavanjem i iskustvom.¹⁴

Oni koji teže za ovakvim oblikom ostvarivanja duhovnosti najčešće teže i osnutku zajednice ovakvog tipa kako bi mogli lakše ostvarivati opisane elemente duhovnosti. Osnivanje molitvenih zajednica i skupina vrlo je karakteristično za karizmatički pokret. Javlja se potreba za udruživanjem i zajedništvom. Jasno je kako i u ovoj stvarnosti čovjek ima potrebu ne biti sam te u zajednicama ostvarivati izvornu potrebu zajedništva. Glad za molitvom i iskustvenim doživljavanjem Boga glavna je značajka koja se može primijetiti kod članova spomenutih zajednica. Najčešće se takvi susreti održavaju jednom tjednom te imaju određenu strukturu susreta. Karakteristični su za takve susrete već spomenuti elementi: slavljenje pjesmom, zastupnička molitva, slobodna molitva, nagovor, razmatranje Božje riječi te korištenje karizmi. Vrlo često zajednice

12 Usp. Stipe TADIĆ, Sociokulturni i društveno-povijesni uvjeti i suvremena karizmatička religioznost, 385.

13 Usp. Ivica RAGUŽ, Crkveni pokreti kao Crkva u pokretu: promišljanja o ekleziološkome identitetu crkvenih pokreta, u: *Bogoslovska smotra*, 78 (2008.), 2, 388.

14 Usp. Stipe TADIĆ, Sociokulturni i društveno-povijesni uvjeti i suvremena karizmatička religioznost, 383-388.

su strukturirane sljedećom strukturom: voditelj zajednice, duhovnik koji nije nužan kako bi zajednica postojala budući da zajednice većinom čine vjernici laici te pripadnici različitih timova kao što su slavljenički, molitveni, logistički itd. Upravo stvaranje ovakvih molitvenih skupina i zajednica znak su njihova traženja Boga i glad za osobnim odnosom s njim koji djeluje na konkretan način u životu svakog vjernika. „Pripadnici karizmatičkog gibanja drže da su se svojim životom približili apostolskom razdoblju prve Crkve, prihvaćaju sve objavljenje kršćanske istine, a naglašavanje karizmi Duha Svetoga i njegova djelovanja u svakodnevnom životu vjernika, samo je reakcija na zapostavljenu i zaboravljenu istinu o Duhu Svetomu, koja je tijekom povijesti u tradicionalnom kršćanstvu gotovo iščeznula. Oni također vjeruju da se svi događaji i iskustva prve Crkve, koji su se prema Djelima apostolskim (Dj 2, 1-14) dogodili na dan Pedesetnice, mogu i danas doživjeti u žarkoj molitvi, ‘krštenjem u duhu’ i osobnome vjerničkom doživljaju i iskustvu.“¹⁵

3. Karizme – terminološka određenja prema učiteljstvu Crkve

Karizma (grč. *charisma* = zaista djelotvoran dar) podrazumijeva Božji dar vjerniku koji je, doživljavajući posebno religiozno iskustvo, kadar uvjetovati život određene skupine ili nekog povijesnog razdoblja. Taj se „dar“ nadovezuje na sam korijen riječi ‘milost’ (grč. *haris*) te otuda vuče trostruko obilježje: dar koji proizlazi iz milosti, dar koji ima obilježje javne koristi i dar koji potječe od Duha.¹⁶ Sam pojam često se koristi u pavlovskim spisima i javlja se također u Prvoj Petrovoj poslanici. U Novom zavjetu koristi isključivo u vezi s darovima koji dolaze od Boga.¹⁷ Za razliku od temeljnih milosti ili darova vjere, nade i ljubavi, koji su nužni svakom kršćaninu, pojedina karizma nije dar dodijeljen svima. Karizme su posebni darovi koje Duh dijeli „kako hoće“ (1 Kor 12, 11), one su „očitanje Duha“ (1 Kor 12, 7) te očitanje „različitih Božjih milosti“ (1 Pt 4, 10).

Bitna oznaka karizmi je upravo usmjerenost na druge, tj. one su dane za izgradnju sveopće Crkve. Njih dokument Kongregacije za nauk vjere *Iuvenescit Ecclesia* dijeli u karizme riječi (dar mudrosti, znanja, proroštva, poticaja) i karizme djelovanja (dar moći, službe, vlasti). No Pavao govori također i o karizmama koje su korisne samo osobi koja ih posjeduje, kao što je to slučaj s karizmom molitve u jezicima (1 Kor 14, 4). Spomenuti dokument također poz-

¹⁵ *Isto*, 379.

¹⁶ Usp. Angela Anna TOZZI, Karizma, u: *Enciklopedijski teološki rječnik*, Zagreb, 2009., 477.

¹⁷ Usp. KONGREGACIJA ZA NAUK VJERE, *Iuvenescit Ecclesia. Pismo biskupima Katoličke Crkve o odnosu između hijerarhijskih i karizmatičkih darova za život i poslanje Crkve* (15. V. 2016.), Zagreb, 2017., br. 4 (dalje: IE).

naje razliku između izvanrednih darova (ozdravljenja, čudotvorstva, različitih jezika) i redovitih darova (naučavanja, služenja, dobrotvorstva), zatim službe za vođenje zajednice i, na koncu, darova podijeljenih polaganjem ruku. Svaka od tih karizmi, darova, službi, svoje potpuno ispunjenje i smisao ima samo u ljubavi prema kojoj uvijek trebaju biti usmjerene (usp. 1 Kor 13, 1-3). Karizme nisu međusobno suprotstavljene već upravo skladno povezane i komplementarne.¹⁸ Njih Duh Sveti dijeli da sakramentalna milost donese plod kršćanskom životu na različite načine i na svim razinama. Karizme osposobljavaju vjernike da odgovore na dar spasenja.¹⁹

Dogmatska konstitucija *Lumen Gentium* u broju četiri razlikuje hijerarhijske i karizmatičke darove. One upravo, kako dokument navodi, jesu različitost u jedinstvu. U broju dvanaest dokument kaže kako Duh Sveti „raspodjeljuje posebne milosti među vjernicima svakoga staleža te ih time čini sposobnima i spremnima za prihvaćanje raznih djela ili dužnosti korisnih za obnovu i širu izgradnju Crkve (...) te karizme, bilo one najsajjnije bile one jednostavnije i raširenije, osobito prilagođene potrebama Crkve i korisne, valja ih primati sa zahvalnošću i s utjehom.“²⁰ Primajući ih na takav način, Dekret o apostolatu laika *Apostolicam actuositatem* ističe kako je pravo i dužnost onoga koji ih prima da se u Crkvi i svijetu njima služi na dobro ljudi i izgradnju Crkve.²¹ Dakle, autentične karizme treba promatrati kao darove od neprijeporne važnosti za crkveni život i poslanje. Ivan Pavao II. naglašavao je načelo istobitnosti darova, u čemu ga je slijedio i papa Benedikt XVI. koji se također složio oko istine da su karizmatički i hijerarhijski darovi od početka povezani. Papa Franjo ukazao je na „sklad“ između darova te pozvao karizmatičke skupine na poslušnost crkvenim pastirima i čuvanje crkvenog zajedništva.

Božji darovi uvijek obuhvaćaju cijeli trinitarni obzor. Origen će reći kako ono što nazivamo darom Duha Sin prenosi, a Otac svojom rukom izvodi. Sva-ki dar dolazi od Oca, preko Sina, u Duhu Svetomu. Dar Duha u Crkvi bitno je vezan za poslanje Sina, koje se na nenadmašan način ostvarilo u njegovu vazmenom otajstvu.²² Dakle, svaki dar i sve ono što Duh čini nužno je povezano s Isusom. Dokument *Iuvenescit Ecclesia* kaže kako izvorna povezanost između hijerarhijskih i karizmatičkih darova ima svoj najdublji korijen u odnosu

18 Usp. *Isto*, br. 5-7.

19 Usp. *Isto*, br. 15.

20 Usp. DRUGI VATIKANSKI KONCIL, *Lumen gentium. Dogmatska konstitucija o Crkvi* (21. XI. 1964.), br. 12, u: *Dokumenti*, Zagreb, 2008.

21 Usp. DRUGI VATIKANSKI KONCIL, *Apostolicam actuositatem. Dekret o apostolatu laika* (18. XI. 1965.), br. 3, u: *Dokumenti*, Zagreb, 2008. 24 Usp. *Isto*, br. 4.

22 Usp. *IE*, br. 11.

između utjelovljenog Logosa i Duha Svetoga koji je uvijek Duh Oca i Sina. To je bitno kako bi se izbjeglo pogrešno shvaćanje koje se ponekad zna pojaviti u određenim karizmatičkim krugovima, kada se pogrešno vjeruje da su karizme samo djelo Duha te da nemaju bitne veze s Kristom. To, na koncu, može rezultirati isključivom pobožnošću Duhu bez trinitarnog shvaćanja. Hijerarhijski su darovi oni koji se podjeljuju sakramentalnom milošću svetoga reda te u njima u prvi plan izbija odnos s Kristovim spasenjskim djelovanjem. Samo se u njima mogu ispravno shvatiti karizmatički darovi, samo u povezanosti s Kristovom prisutnošću i njegovom službom. Paraklit je, istodobno, onaj koji sakramentima djelotvorno širi spasenjsku milost koju daje Krist, i onaj koji dijeli karizme.²³ Stoga se karizme ne smatraju darovima koje bi pojedincu dopustile izmaknuti poslušnosti prema crkvenoj hijerarhiji ili dati pravo na autonomnu službu već upravo suprotno,²⁴ one zahtijevaju poslušnost prema crkvenoj hijerarhiji te djelovanje unutar Crkve i za Crkvu.

Spomenuti dokument donosi kriterije za razlučivanje karizmatičkih darova. Oni imaju za cilj pomoći prepoznavanju autentične crkvenosti karizmi. Ti su kriteriji sljedeći: prvenstvo poziva svakog kršćanina na svetost, predana zauzetost za misijsko širenje evanđelja, ispovijedanje katoličke vjere, svjedočanstvo stvarnog zajedništva s cijelom Crkvom, priznavanje i poštivanje uzajamne komplementarnosti ostalih karizmatičkih sastojnica u Crkvi, prihvaćanje trenutaka kušnji u razlučivanju karizmi, prisutnost duhovnih plodova te socijalna dimenzija evangelizacije.²⁵

4. Neka teološka razlučivanja karizmatičkih darova

Pored odrednica crkvenog učiteljstva važno je sažeto ukazati i na značajnija teološka razlučivanja koncilskih teologa, a osobito Rahnera i Congara, budući da ta razlučivanja bacaju dodatno svjetlo jasnoće na shvaćanje karizmi, i to upravo u vrijeme Koncila i neposredno nakon njega. Karizme nisu ništa drugo već upravo konkretan Božji odgovor na konkretnu situaciju u čovjekovu životu. Kao što je prethodno rečeno, karizmama Bog resi vjernike kako bi njihovim korištenjem izgrađivali cijelu Crkvu. Može se reći da su u određenom smislu imperativi za Crkvu, a imperativi su uvijek konkretni prijedlozi za konkretnu povijesnu situaciju. Karl Rahner je isticao da je te imperative teško pronaći, no svejedno Crkva se ne smije odreći njihova davanja jer su „...karizme, a time

23 Usp. *Isto*, br. 12.

24 Usp. *Isto*, br. 7.

25 Usp. *Isto*, br. 18.

i crkveni pokreti, znače spasonosne imperitive za Crkvu u određenim povijesnim situacijama...²⁶

Važno je istaknuti i njegovo odbacivanje suprotstavljanja hijerarhijske i karizmatičke dimenzije Crkve, budući da je i hijerarhija, prema njemu, karizma jer ona ima za cilj vođenje i usmjeravanje karizmi u Crkvi. Kada Tomislav Ivančić govori o Rahnerovu osvrtu na shvaćanje karizmi i iskustva unutar samoga pokreta, kaže kako, polazeći od iskustva u samome pokretu, uočava određenu distinkciju između tog iskustva i samog katoličkog nauka o milosti. Katolička teologija govori o izlivanju Duha, o stanovanju Duha u duši krštenika, o njegovoj posvetnoj milosti, o prebivanju trojstvenoga Boga u srcu. Pitanje koje on postavlja jest: ulazi li tako shvaćen Duh Sveti u područje svijesti ili ostaje samo stvarnost duhovnog iskustva? On ističe kako katolička dogmatika poznaje termin „iskustvo Duha“ kao aktualnu milost, unutarnje nadahnuće i prosvjetljenje itd. Može se stoga zapravo reći kako je teologija, osobito ona isusovačke škole, mišljenja da je posvećujuću milost u nadnaravnom smislu moguće iskusiti bilo kao habitualnu ili kao aktualnu. Ona je stvarnost koja pripada biti, postojanju.²⁷

Rahner nadalje ističe kako karizmatička stvarnost pripada nužno i trajno biti Crkve jednako kao hijerarhija i sakramenti. Stoga crkvena služba ne smije samo trpjeti tu stvarnost nego njegovati, te prihvatiti da se pomoć Duha Svetoga može očekivati i preko naroda Božjeg, a ne samo preko službenih predstavnika Crkve.²⁸ Posebnu ulogu u traganju za konkretnim imperativima za djelovanjem kršćana u društvu Rahner pripisuje kršćanima laicima.²⁹ Na ova se njegova shvaćanja skladno nastavljaju ona Congarova koja proizlaze iz uvjerenja da karizme u Crkvi nikada nisu prestale i da su danas krajnje aktualne. Congar razlikuje „charis“ kao djelovanje i „charisma“ kao plod djelovanja. Svatko od vjernika primio je istu milost (charis), ali različite darove (charisma). Prema njegovu shvaćanju, to nisu samo osjetno-iskustveni darovi i ne samo velike karizme nego mnogo više nesvjesne. On zbog toga daje prijedlog da se umjesto o „karizmatičkoj obnovi“ govori o „duhovnoj obnovi“ ili o „obnovi u Duhu“ ili samo o „obnovi.“ Smatra da su karizme darovi naravi i darovi milosti te su zato svi vjernici karizmatički. Svi su pozvani svoje darove izvršavati u korist svih.³⁰

26 Nela Veronika GAŠPAR, *Teološki govor o Duhu Božjem. Od vječnosti do čovječnosti*, Zagreb, 2012., 122.

27 Usp. Tomislav IVANČIĆ, Shvaćanje Duha Svetoga u karizmatičkom pokretu, 74.

28 Usp. *Isto*, 74-75.

29 Nela Veronika GAŠPAR, *Teološki govor o Duhu Božjem. Od vječnosti do čovječnosti*, 122.

30 Usp. Tomislav IVANČIĆ, Shvaćanje Duha Svetoga u karizmatičkom pokretu, 75.

Zaključak

Katolički karizmatički pokret ili Pokret obnove u Duhu Svetom važna je i vrlo aktualna sastavnica crkvenog života danas. Iako se ova tvrdnja, gledajući zemaljsku Crkvu u cjelini, najčešće odnosi na određene segmente njezina života, nužno je u teološko-pastoralnom smislu ovoj stvarnosti prilaziti na sasvim odgovoran i poticajan način. Karizmatička dimenzija Crkve u nekom je pogledu uvijek bila sastavnim dijelom crkvenoga života, no nije u svim razdobljima crkvene povijesti očitovana na jednake načine. U tome je pogledu dvadeseto stoljeće sasvim posebno vrijeme što se tiče njezina ponovnog aktualiziranja i valoriziranja.

Vrijeme Drugog vatikanskog sabora i ono neposredno nakon njega osobito je vrijeme buđenja i aktualiziranja karizmatičke dimenzije Crkve, i to aktivnostima brojnih pojedinaca te osobito zajednica i skupina ovoga tipa. Crkva je tu stvarnost u posljednjim desetljećima nastojala pratiti i voditi. Zato je vrlo važno uočiti i jasne odrednice s obzirom na njezino pozicioniranje u odnosu na djelovanje, pa i na neke devijacije unutar karizmatičkog pokreta. Danas je situacija u tome pogledu puno jasnija i puno određenija, a zahvalnost se u tome pogledu treba odati i velikim teolozima dvadesetog stoljeća koji su u odnosu na teološka shvaćanja karizmi dali izniman doprinos. Današnja situacija ovog pokreta odiše znatno smirenijim i jasnijim određenjima zbog čega se ukupno djelovanje KKP-a može i treba promatrati u vidu obogaćenja i plodonosnosti ukupnog poslanja Crkve.

The Charismatic Movement: Identity, Sources and Premises of action

Abstract

The Catholic Charismatic Movement or the Movement of Renewal in the Holy Spirit is a highly developed and popular form of gathering for the common realization of certain segments of the spiritual life, especially among young believers. In the last decades, the Catholic Church has often reflected about this form of gathering and action, and has also corrected and offered guidelines for its manifestations and its way of doing things. Today, this movement is generally accepted and supported. But, like any other form of gathering with the purpose of spiritual and religious growth and progress of persons and communities, this form is not spared of various dangers and anomalies. It is therefore of utmost importance for pastoral action to determine and identify, in theological-pastoral discernment, the properties and sources of this movement today. This is precisely the aim of this paper. These properties and sources are examined on the basis of historical designations, and especially on the basis of the instructions of the Magisterium of the Church. In addition, the examination is enriched with theological contributions of some prominent theologians.

Keywords: Catholic Charismatic Movement, Church, Pastoral Ministry, Charisma, Community, Parish.